Európska komisia

NÁRODNÉ/REGIONÁLNE INOVAČNÉ STRATÉGIE PRE INTELIGENTNÚ ŠPECIALIZÁCIU (RIS3)

POLITIKA SÚDRŽNOSTI V ROKOCH 2014-2020

Rada Európskej únie v decembri 2013 oficiálne schválila nové pravidlá a právne predpisy platné pre obdobie investícií politiky súdržnosti EÚ na roky 2014-2020.

Tento prehľad je súčasťou informačného balíka, ktorý poukazuje na hlavné prvky nového prístupu.

Obsah

Úvod

O čo ide?

Aký je zámer tejto politiky?

Čo je právny základ?

Aké sú praktické účinky?

V čom sa politika líši od obdobia 2007-2013?

Marec 2014

Politika súdržnosti

Vnútroštátne a regionálne výskumné a inovačné stratégie pre inteligentnú špecializáciu (stratégie RIS3) predstavujú integrované miestne programy hospodárskej transformácie, ktoré sa vyznačujú piatimi dôležitými prvkami:

- Zameriavajú sa na podporu politiky a investícií do zásadných vnútroštátnych a regionálnych priorít, úloh a potrieb pre rozvoj založený na vedomostiach.
- Stavajú na silných stránkach každej krajiny a regiónu, na ich konkurenčných výhodách a potenciáli dosahovať vynikajúce výsledky.
- Podporujú inovácie v oblasti technológií, ako aj inovácie založené na praktických znalostiach, a zameriavajú sa na podporu investícií súkromného sektora.
- Usilujú sa o úplne zapojenie sa zúčastnených strán a podporujú inovácie a výskum.
- Vyžadujú predkladanie dôkazov a zahŕňajú spoľahlivé monitorovacie a hodnotiace systémy.

O čo ide?

↑ Späť na začiatok

Stratégia Európa 2020 je stratégiou rastu EÚ v nasledujúcom desaťročí. V neustále sa meniacom svete chceme, aby sa hospodárstvo EÚ **stalo inteligentným, udržateľným a inkluzívnym**. Tieto tri vzájomne sa podporujúce priority by mali pomôcť EÚ a členským štátom dosiahnuť vysokú zamestnanosť produktivitu a sociálnu súdržnosť.

Únia konkrétne stanovila päť ambicióznych cieľov v oblasti zamestnanosti, **inovácie**, vzdelávania, sociálneho začleňovania a klímy/energie, ktoré chce do roku 2020 splniť. Každý členský štát si stanovil vlastné národné ciele v každej z týchto oblastí. Konkrétne opatrenia na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni stratégiu posilňujú.

Európske národné a regionálne orgány **navrhnú stratégie inteligentnej špecializácie v procese objavovania činností podnikania na efektívnejšie využívanie** európskych štrukturálnych a investičných fondov **a zvýšenie synergií** medzi rozličnými európskymi, národnými a regionálnymi politikami, ako aj verejnými a súkromnými investíciami.

Aký je zámer tejto politiky?

↑ Späť na začiatok

Zdôvodnenie politiky RIS3

Urobiť z inovácií prioritu všetkých regiónov
Stratégia Európa 2020 vyžaduje, aby politickí činitelia zvážili, aký je vzájomný vzťah medzi rôznymi aspektmi inteligentného, udržateľného a začleňujúceho rastu. Integrované stratégie pre inteligentnú špecializáciu reagujú na zložité problémy rozvoja úpravou politiky vzhľadom na situáciu v regióne.

Stratégie RIS3 podporujú vytváranie pracovných miest založených na poznatkoch nielen v popredných centrách výskumu a inovácií, ale aj v menej rozvinutých a vidieckych regiónoch.

Stratégie RIS3 sú kľúčovou časťou navrhovanej reformy politiky súdržnosti EÚ a podporujú sústredenie na témy a posilnenie strategického programovania a orientácie na výsledky.

Zameriavať sa na investície a vytvárať synergie
Stratégie RIS3 sa zameriavajú na úsilie o hospodársky rozvoj a investície do silných stránok regiónu, využitie hospodárskych príležitostí a nových trendov a podnikanie krokov na podporu jeho hospodárskeho rastu.

Stratégie RIS3 posilňujú pridanú hodnotu, účinok a viditeľné prejavy financovania EÚ. Zaisťujú, aby sa finančné prostriedky vynakladali efektívne v časoch nižších rozpočtov a nízkych (nižších) verejných prostriedkov.

Stratégie RIS3 zaistia vytváranie synergií medzi európskymi politikami a financovaním, ktoré budú dopĺňať vnútroštátne a regionálne programy a súkromné investície.

Zlepšiť proces inovácií
Stratégie RIS3 si vyžadujú inteligentné, strategické rozhodnutia a rozhodovanie založené na dôkazoch. Stratégie RIS3 si vyžadujú inteligentné, strategické rozhodnutia a rozhodovanie založené na dôkazoch. Priority sa stanovujú na základe procesu objavovania činností podnikania s prístupom „zdola nahor“ podporovaného strategickými informáciami o aktívach regiónu [(1)], jeho problémoch [(2)], konkurenčných výhodách a potenciáli vynikajúcich výsledkov [(3)].

Stratégie RIS3 zahŕňajú uistenie sa, že kombinácia politík, t. j. kombinácia nástrojov politiky dostupných v danom regionálnom prostredí – grantov, pôžičiek a inej podpory –, je účinná pri dosahovaní celkových cieľov politiky, pomáha podnikom a podporuje súkromné investície.

Stratégie RIS3 zahŕňajú vytváranie výsledkových ukazovateľov a ich využívanie na riadenie, usmerňovanie a úpravu politík a programov. Podporujú tak neustále hodnotenie politiky a získavanie vedomostí, výmenu skúseností a osvedčených postupov medzi regiónmi.

Zlepšiť správu a dosiahnuť tesnejšie zapojenie zúčastnených strán
Stratégie RIS3 povzbudzujú všetky zúčastnené strany, aby sa v rámci spoločnej vízie zjednotili. Spája malé, stredné a veľké podniky, podporuje riadenie na viacerých úrovniach a pomáha budovať tvorivý a sociálny kapitál v rámci spoločenstva.

(1) Vrátane priemyselných štruktúr, klastrov, univerzít, výskumných inštitúcií, vedy, techniky, zručností, ľudského kapitálu, životného prostredia, prístupu na trh, systémov správy a prepojení a spojení s ostatnými regiónmi.
(2) Vrátane starnúceho obyvateľstva, nesúladu na trhu práce, odľahlej polohy a ekologických aspektov.
(3) Napríklad analýza SWOT, predpovede a analýzy trendov, mapovanie technológií, analýza klastrov, podnikateľské znalosti trhov.

Proces politiky stratégií RIS3 musí byť interaktívny, regionálne riadený a založený na dohode. Zatiaľ čo presná kombinácia zapojených organizácií bude závisieť od situácie v regióne, je dôležité, aby sa všetci partneri v plnej miere zapojili do vytvárania, zavádzania a monitorovania stratégií pre inteligentnú špecializáciu.

Hospodárske zdôvodnenie

Vytvárať a zavádzať stratégie hospodárskej transformácie
Stratégie RIS3 si vyžadujú integrovaný miestny prístup pri vytváraní a realizácii politiky. Politiky sa musia vytvárať s prihliadnutím na miestnu situáciu a zohľadniť skutočnosť, že existujú rôzne cesty k regionálnym inováciám a rozvoju.

Tieto cesty zahŕňajú: a) oživenie tradičných odvetví prostredníctvom činností s vyššou pridanou hodnotou a nových prázdnych miest na trhu; b) modernizáciu prostredníctvom zavádzania a šírenia nových technológií; c) diverzifikáciu technológií z existujúcich špecializácií do príbuzných oblastí; d) rozvíjanie nových hospodárskych činností prostredníctvom radikálnych zmien technológií a revolučných inovácií a; e) využívanie nových foriem inovácií, akými sú otvorené a užívateľsky zamerané inovácie, sociálne inovácie a inovácie v oblasti služieb.

Reagovať na hospodárske a spoločenské problémy
Európa bojuje v neustálej celosvetovej súťaži talentu, nápadov a kapitálu. Úsporné rozpočtové opatrenia si súčasne vyžadujú, aby vlády sústredili vzácne prostriedky na niekoľko oblastí a opatrenia, ktoré majú skutočný potenciál vytvárať udržateľné pracovné miesta a rast.

Väčšina regiónov môže získať skutočnú konkurenčnú výhodu len vtedy, keď nájde prázdne miesto, alebo zavedením nových technológií do tradičných odvetví a využitím ich inteligentného regionálneho potenciálu.

Stratégie pre inteligentnú špecializáciu môžu tiež predstavovať silný nástroj na riešenie sociálnych, ekologických, klimatických a energetických problémov, akými sú demografické zmeny, účinné využívanie zdrojov, energetická bezpečnosť a prispôsobivosť zmene klímy.

Zviditeľniť regióny pre medzinárodných investorov
Zameraním sa na to, čo prináša regiónu jeho najväčší konkurenčný potenciál, pomáha inteligentná špecializácia nájsť regiónu miesto na špecifických celosvetových trhoch alebo nájsť prázdne miesta v rámci medzinárodného hodnotového reťazca.

Na prilákanie súkromných investícií a získanie si pozornosti medzinárodných investorov je dôležité označiť odbornosť regiónu v rámci konkrétnej domény znalostí alebo špecifického trhu a poskytnúť dôslednú, integrovanú podporu, ktorá pomôže túto špecializáciu posilniť.

Zlepšiť vnútorné a vonkajšie spojenia regiónu
Zlepšenie vnútorných spojení je už dlhé roky charakteristickým znakom inovačnej politiky (napr. trojité a štvorité špirálové siete, znalostné trojuholníky, spolupráca podnikov a univerzít, zväzky atď.).

Regióny sa však musia tiež pozerať dopredu, nájsť si miesto v európskych a celosvetových hodnotových reťazcoch a zlepšiť svoje spojenia a spoluprácu s inými regiónmi, klastrami a aktérmi v oblasti inovácií. Je to dôležité na presadenie sa ich spoločností na medzinárodnom trhu, na dosiahnutie zásadného potenciálu klastrových činností a vytvorenie tokov poznatkov potrebných pre existujúci znalostný základ [(4)].

(4) http://www.eurada.org/index.php?option=com_content&view=article&id=184&Itemid=202&lang=en

Zabrániť prekrývaniu a kopírovaniu rozvojových stratégií
V minulosti sa regióny, ktoré mali problémy s rozvojom, často pokúšali kopírovať rovnaké alebo podobné priority ako iné, popredné regióny aj vtedy, keď mali nedostatok aktív a malú nádej získať popredné miesto vo svete vo vybratých oblastiach.

Stratégie RIS3 povzbudzujú regióny, aby prijímali politiky, ktoré realisticky zohľadňujú ich schopnosti, možnosti a potreby.

Medzinárodná diferenciácia a diverzifikácia technológií sú zásadné na (opätovné) nájdenie miesta regiónu v celosvetovej značne dynamickej situácii a dosiahnutie toho, aby jeho stratégia vynikala nad stratégiami ostatných regiónov.

Nazhromaždiť kritické množstvo zdrojov
Stratégie RIS3 dokážu zaistiť, že výskumné a inovačné zdroje dosiahnu kritické množstvo, t. j. budú dostatočné na to, aby sa stali samoudržateľnými, alebo budú mať zásadný potenciál, ktorý im pomôže cielenými aktivitami posilniť ľudské zdroje a znalostnú infraštruktúru.

Jednoznačne sa viac oplatí zamerať sa na oblasti so skutočným potenciálom, než investovať menej prostriedkov do nesúvisiacich oblastí. Kritické množstvo alebo potenciál sa môže nazhromaždiť či už vnútorne v rámci regiónu, alebo prostredníctvom insourcingu a spolupráce s ďalšími regiónmi.

Podporovať šírenie poznatkov a technologickú diverzifikáciu
Najsľubnejším spôsobom podpory znalostného rastu regiónu je diverzifikácia v oblasti technológií, produktov a služieb, ktoré úzko súvisia s existujúcimi dominantnými technológiami a základom regionálnych schopností. Šírenie poznatkov dosahuje najväčší úspech, ak sa uskutočňuje v rámci príbuzných odvetví (v protiklade s rozmanitosťou nesúvisiacich odvetví).

Z najúspešnejších existujúcich klastrov však vzniknú nové odvetvia, len ak sa zrušia hranice medzi odvetviami. Nezáleží na diverzifikácii samotnej, ale skôr na špecializovanej diverzifikácii technológií v rámci vznikajúcich hospodárskych činností. Táto diverzifikácia vychádza z existujúcich regionálnych znalostných a hospodárskych schopností a zameriava sa na súvisiace činnosti s vyššou pridanou hodnotou.

Regióny by si teda mali stanoviť priority, ktoré by sa dopĺňali v rámci súvisiacich hospodárskych činností, a hľadať lepšie spôsoby spojenia svojich silných stránok, aby tak vytvorili nové schopnosti v oblastiach odvetví s vysokým potenciálom rastu (napr. vytváranie spojení naprieč klastrami – *cross-clustering*).

Čo je právny základ?

↑ Späť na začiatok

Nariadenie (EÚ) 1301/2013 Európskeho parlamentu a Rady zo 17. decembra 2013 predstavuje právny základ, ktorý definuje „stratégiu inteligentnej špecializácie“.

> **„Stratégia inteligentnej špecializácie“** *predstavuje národné alebo regionálne inovačné stratégie, ktoré stanovujú priority na budovanie konkurenčných výhod prostredníctvom rozvoja a spájania výskumov a inovácie vlastných síl na potreby podnikania s cieľom koherentne určiť nové možnosti a trhový vývoj a vyvarovať sa duplikácii a fragmentácii síl.*
>
> *Stratégia inteligentnej špecializácie môže mať formu, prípadne môže byť súčasťou rámca strategickej politiky v oblasti národného alebo regionálneho výskumu a inovácie (RaI).*
>
> *Stratégie inteligentnej špecializácie sa budú v procese objavovania činností podnikania rozvíjať prostredníctvom národných a regionálnych riadiacich orgánov a záujmových skupín, napríklad univerzít a iných vyšších vzdelávacích inštitúcií, priemyselných a sociálnych partnerov.*

Existencia národnej alebo regionálnej stratégie inteligentnej špecializácie spolu s národným reformným programom na podporu výdavkov v rámci súkromného výskumu a inovácie, ktorá spĺňa charakteristiky fungujúcich systémov RaI, je predpokladom na efektívne a účinné dosiahnutie špecifických cieľov všetkých investičných priorít v rámci tematického cieľa č. 1: posilnenie výskumu, technologického vývoja a inovácií.

Predbežná podmienenosť stratégií RIS3 si vyžaduje, aby členské štáty EÚ a regióny **určili inteligentnú špecializáciu, ktorá**:

- je založená na analýzach SWOT alebo podobných analýzach na koncentráciu zdrojov pri obmedzenom počte výskumných a inovačných priorít,
- predkladá opatrenia na stimuláciu investícii v oblasti súkromného výskumu, technológií a rozvoja (RTD),
- obsahuje monitorovací a hodnotiaci systém,
- je dôkazom, že členský štát prijal rámec návrhu dostupných rozpočtových zdrojov na výskum a inováciu a
- že členský štát prijal viacročný plán na zostavenie rozpočtu a zoradenie investícií súvisiaci s prioritami EÚ (Európske strategické fórum o výskumných infraštruktúrach – ESFRI).

Aké sú praktické účinky?

↑ Späť na začiatok

Predbežná podmienenosť stratégií RIS3 si vyžaduje, aby členské štáty EÚ a regióny **určili znalostné špecializácie**, ktoré najviac vyhovujú ich inovačnému potenciálu na základe ich aktív a schopností.

Musia to urobiť prostredníctvom procesu **„objavovania činností podnikania“**, t. j. zapojiť zásadné zúčastnené strany a podniky v oblasti inovácií. Namiesto zavádzania stratégie zhora sa teda do inteligentnej stratégie zapájajú **spolupracujúce podniky, výskumné centrá a univerzity**, aby určili najsľubnejšie oblasti špecializácie členského štátu alebo regiónu, a rovnako aj jeho slabé stránky, ktoré môžu inováciu zabrzdiť [5].

Vnútroštátne a regionálne orgány musia následne vypracovať **dokument s opisom navrhovanej stratégie pre krajinu alebo región** a najmä **plánovanými verejnými a súkromnými investíciami vrátane finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov** v oblasti výskumu, vývoja technológií a inovácií.

Táto stratégia by sa nemala budovať a zameriavať len na **vynikajúce vedecké výsledky regiónu**, ale aj podporovať **praktické („nie technické“) inovácie** [6] a zahŕňať prijímanie a šírenie **poznatkov a inovácií**.

Stratégia by mala byť samohodnotiaca a, ak je to možné, odborne preskúmaná. Komisia zhodnotí naplnenie podmienok v súvislosti s rokovaním o dohodách o partnerstve a operačných programoch.

Konkrétnejšie usmernenie pre regióny a členské štáty, ako vytvárať a zavádzať regionálne inovačné stratégie pre inteligentnú špecializáciu, je k dispozícii vo forme metodologickej a praktickej príručky [7].

Rozvoj regionálnych stratégií sa podporuje aj prostredníctvom **platformy inteligentnej špecializácie**, ktorá bola vydaná v júni 2011. Platformu riadi tím zo Spoločného výskumného centra (JRC-IPTS) v španielskej Seville. Monitoruje ju riadiaci tím, ktorý zahŕňa odborníkov z niekoľkých oddelení Európskej komisie. Platforma dostáva aj príspevky od skupiny európskych odborníkov na najvyššej úrovni a zástupcov sietí. Ponúkne celý súbor služieb vrátane poradenstva, odbornej prípravy a podpory pri odbornom posúdení vnútroštátnych a regionálnych stratégií. Členské štáty a regióny sú vyzvané, aby sa prihlásili k platforme prístupom na jej domovskú stránku [8].

(5) http://ec.europa.eu/invest-in-research/monitoring/knowledge_en.htm (cf. D. Foray et al., Smart Specialisation – koncept, jún 2009).
(6) Napríklad sociálne inovácie a inovácie v oblasti služieb, kroky na riešenie sociálnych problémov, nové obchodné modely a opatrenia na strane dopytu, ako napríklad verejné obstarávanie.
(7) http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/smart_specialisation/smart_ris3_2012.pdf
(8) http://s3platform.jrc.ec.europa.eu

KN-02-14-428-SK-C doi:10.2776/23818 ISBN 978-92-79-37044-1

V čom sa politika líši od obdobia 2007-2013?

↑ Späť na začiatok

Inteligentná špecializácia nie je nová. Je to skôr **vylepšenie a nadstavba existujúcej metodiky programovania štrukturálnych fondov**. Je založená na 15 rokoch skúseností pri podpore regionálnych inovačných stratégií a na **popredných ekonomických úvahách** hlavných medzinárodných inštitúcií, akými sú Svetová banka, OECD a MMF. Najvyspelejšie regióny už realizujú podobné strategické úlohy, ako zdôrazňuje iniciatíva Regióny pre hospodársku zmenu (9) či nástroj Regionálny monitor inovácií (10).

Inteligentná špecializácia znamená **určenie jedinečných charakteristík a opatrení pre každú krajinu a región**, zdôrazňovanie **konkurenčných výhod každého** regiónu a zhromažďovanie regionálnych záujmových skupín a zdrojov v rámci vízie vedúcej k **vynikajúcim výsledkom v budúcnosti**. Znamená tiež posilnenie regionálnych inovačných systémov, maximalizovanie prúdenia poznatkov a šírenie výhod inovácie v celom hospodárstve regiónu.

Ide o riešenie dvoch stratégií politických opatrení:

- **zavedenie skôr vertikálnych priorít zahŕňajúcich odvetvia, technológie a činnosti než všeobecných priorít, ako je zvyšovanie spolupráce medzi sektorom výskumu a priemyslu či zvyšovanie ľudského kapitálu,**

- **zaradenie dynamiky, konkurenčných vstupov a podnikateľských znalostí, ktoré spájajú vedu, technológiu a inžinierstvo so znalosťami rozvoja trhu, podnikateľských potrieb a nových možností.**

Novinkou je, že Komisia navrhuje, aby sa takéto stratégie stali **podmienkou financovania z EFRR**. Členské štáty EÚ a regióny preto **musia zaviesť stratégie RIS3** pred **schválením ich operačných programov na podporu týchto investícií**.

Ďalšie informácie

Ďalšie prehľady týkajúce sa aspektov politiky súdržnosti:
http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/publication/index_sk.cfm

Všeobecné informácie o regionálnej politike:
http://ec.europa.eu/regional_policy/index_sk.cfm

(9) http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperate/regions_for_economic_change/index_en.cfm
(10) http://www.rim-europa.eu